

Mechanikus narancs (1971)

Anthony Burgess regénye talán az egyik legkultikusabb 20. századi disztópia, nem is hiába tette még maradandóbbá a kor zseniális filmrendezője, Stanley Kubrick. Az amerikai rendezőre az önkényesség, a szakmai szabadság jellemző, nem hiába került el Stephen King rokonszenvét *Ragyogásának* adaptációja, és nem véletlen, hogy a *Gépnarancsból* végül *Mechanikus narancs* lett. A lényeg azonban egy és ugyanaz: a szintetikus és a természetes szembenállása és kényszerű találkozása.

A *Mechanikus narancs* számos örökérvényű dilemmát sorakoztat fel: belső készítés vagy külső kényszer, lelkiismeret vagy idomítás, szabad akarat vagy determináció, lélek vagy tudat, szív vagy elme. A történet a 20. század azon szakaszát mutatja be, amikor a papok vezető szerepét a pszichológusok vették át, és sokkal inkább a pszichoanalízis, a behaviorizmus és a különböző iskolák kísérleti alapelvei váltották le a vallást és a spiritualizmust. A *Gépnarancs* a viselkedéslapú pszichológia (behaviorista iskola) okozta rémképet idézi fel, amit ezúttal nem Pavlov kutyája és nem is kísérleti patkányok szenvednek el áramütések sorozatával, hanem a teória főszereplője: Alex.

Alex nem jó és nem is rossz. Inkább csak fiatal és emberi. Persze kegyetlen és hibát hibára halmoz. Kicsapongása miatt egy olyan program alá vetik, amely által mesterséges lelkiismeret-fordulásra tesz szert, amely leláncolja őt és rabbá válik a saját testében. A cselekmény során egy időre az objektív jó kerekedik felül, viszont ami hiányzik, az Alex hite és meggyőződése.

Kubrick sajátos módszert alkalmazva váltja ki a hiteles szerepjátékot, valamint szürreális, utópikus, disztópikus, művészi és modern elemek egyvelegével egy alkotói varázslatot produkált. A rendezőseni 1972-ben megjelent produkciója napjainkban is megállja a helyét, sőt olyan érzés kelt, mintha a forgatás nem állt volna le, és néha mi is egy mechanikus dimenzióban élnénk.